

Hvad er behov?

Et forsøg på en konsekvent begrebsudformning

Af Asger Langkjær¹⁾

»Indefra«- og »udefra«-synspunktet.

Menigmands opfattelse er vel hyppigst den, at et behov er en sjælelig-legemlig helhed, en psyko-fysiologisk tilstand.

Et behov som sultbehovet er det imidlertid praktisk at betragte så at sige fra to sider, dels fysiologisk som en næringsstofmangel, dels psykologisk som en oplevelse af sultfølelser og trang til føde. Med henblik på tørstbehovet kan man sige det samme. Hvad angår hvilebehovet og søvnbehovet samt seksualbehovet ligger forholdene lidt anderledes; men også der synes det praktisk at skelne mellem en fysiologisk og en psykisk side af behovet. Man kunne sige det sådan, at man herved dels ser behovet »udefra«, dels ser det »indefra«, så at der er tale om at se det samme behov ud fra to forskellige synspunkter: udefra-synspunktet og indefra-synspunktet. Holder man lidt håndfast disse to synspunkter ude fra hinanden, vil det også være muligt at tale om to tilsyneladende væsensforskellige former for behovstilstande. Udefra set kan man tale om de fysiologiske mangeltilstande som specielt fysiologiske behovstilstande. For det fysiologiskes vedkommende kan det også dreje sig om såkaldte uligevægtstilstande eller afvigelser fra konstante eller omtrent konstante forhold. Disse tilstande er altså behovstilstande, medens ligevægtstilstandene, de konstante (gennemgående) forhold m. m. ikke er det. I disse sidste tilstande er tingene populært sagt, som de skal være.

Indefra set omfatter man med ordet behov alle former for trang, stræben, tilskyndelse. De er eet med bevidsthedens stræbenselementer. Da trang og stræben almindeligvis er ledsaget af et vist forestillet behov-

¹⁾ Lektor ved Handelshøjskolen, mag. art.

mål, kunne man i og for sig også have betragtet trang og stræben *plus* det ledsagende forestillede behovsmål som de indefra sete behov. Vi føler os umiddelbart underlagt en vis psykisk tvang, når vi oplever en trang eller stræben af en slags. De nævnte stræbenselementer opleves umiddelbart som »drivkræfter« bag vore handlinger og giver sig i reglen til kende inden for vort handlingsliv i form af specielle adfærds- eller opførselsmønstre.

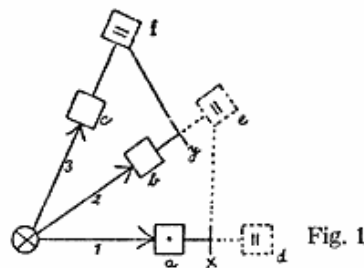
Mere specielt kan vi med hensyn til indefra-synspunktet sige, at visse stræbenselementer opleves af os med en mærkelig karakter af noget absolut og altså som noget, der ikke kræver nærmere forklaring eller begrundelse. Det er de stræbenselementer, der almindeligvis opfattes som medfødt tilstedeværende hos os. De er rodfæstede i vor menneskelige natur. Når jeg mærker en trang til noget at spise eller til noget at drikke, er der i og for sig ikke mere at sige til den ting. Det samme er tilfældet, når jeg føler trang til at »vise mig«, eller trang til afveksling, o. s. v. Det vil faktisk sige, at målene, d. v. s. de forestillede mål, for disse trange ligeledes har en vis karakter af noget absolut. Vi kan derfor psykologisk karakterisere disse mål som mål »i sig selv«. De er ikke mål, vi har for noget andets skyld. I stedet for at sige mål »i sig selv« vil vi imidlertid i det følgende fortrinsvis tale om *direkte* mål. Som sagt svarer de direkte trange til det, man sædvanligvis kalder for vore medfødte trange. Man kunne kalde dem vort grundudstyr af trange. Vi skal senere komme ind på dette spørgsmål om grundudstyret af trange og i det hele taget af behov.

De stræbenselementer, hvis mål ikke kan siges at være mål »i sig selv«, betegnes som *indirekte* eller *afledte*, for så vidt deres mål kan siges kun at være rettet mod midler til mål eller midler til midler til mål, o. s. v. Et afledt behov eller lad os hellere sige en afledt trang kan ikke bestå uden sammenhæng med andre trange. Det, der er afledt trang til, er jo ifølge vore forudsætninger netop noget, som ikke er mål »i sig selv«. Det er nok et mål og tilstræbes som sådant, men kun fordi noget andet tilstræbes, som midlet formodes at kunne hjælpe os til at opnå. Man ser derfor, at hvis midler overhovedet skal tilstræbes af nogen, må der forefindes et eller andet, som tilstræbes for dets egen skyld, d. v. s. som mål »i sig selv«, og som noget, midlet hjælper os til at opnå. Det kan være, at vi skal igennem flere led af midler, før vi når til det direkte mål. Vi vil da sige, at der består en *middel-målkæde*, men det kan selvfølgelig også siges, selv om der kun er eet middel-led. Når f. eks. en kvinde stryger en tændstik ude i sit køkken, kan vi regne med, at hun gør det for noget andets skyld. På forhånd kan vi ikke altid

vide, hvorfor hun gør det, men hvis hun går hen og lukker op for gas-hanen, kan vi gå ud fra, at hun vil tænde gassen. Endvidere kan vi regne med, at hun ikke tænder gassen for denne handlingens egen skyld. Ser vi, at hun sætter en gryde med kartofler over gasflammen, så er vi sikre på, at det er for at koge kartoflerne, hun har tændt gassen, og følger vi hendes handlinger videre, vil vi antagelig finde, at alt, hvad vi hidtil har set af handlinger, kun har tjent det sidste formål: at få kartoflerne at spise til middagsmaden. Dette mål står som et mål »i sig selv«: Damen var sulten og ville have noget at spise, og det opnåede hun ved at gennemføre den omtalte middel-målkæde. Dette mål »i sig selv« kalder vi i et sådant tilfælde for *grundmålet*, og den trang, der retter sig umiddelbart mod grundmålet virkeliggørelse, kalder vi tilsvarende for *grundtrangen*.

Det kan ofte være svært at afgøre, hvad der er grundtrangen (grundbehovet) i en bestemt middel-målkæde, men vi kan altid gå ud fra, at der er en grundtrang som forudsætning for tilstedeværelsen af de afledte trange, eller i hvert fald en trang eller, som vi hellere her må sige, et stræbenselement, der spiller rollen som grundtrang. Man går som regel ud fra, at en grundtrang er en vis medfødt trang, et vist medfødt tilstedeværende stræbenselement, men f. eks. kan en erhvervet, rodfæstet »vanetrang«, d. v. s. en trang, der udspringer af rodfæstet indøvelse af en vis virksomhed, fungere som grundbehov. Ligeledes kan en »ren« villen, en vilkårlig antagelse eller vedtagelse af noget som regel sidestilles med en grundtrang. De har noget af den absolutte karakter, vi fandt ved de såkaldt medfødte trange, hvorved deres mål altså også bliver mål »i sig selv«.

Vi kan skematisk fremstille en treleddet middel-målkæde på følgende måde:

$\otimes \xrightarrow{1}$ er grundtrangen, $\square$ er det forestillede direkte mål, sådan som det bestemmer grundtrangen, tværstregen x er en vis hindring

eller vanskelighed, der består i forbindelse med grundtrangens tilfredsstillelse og målets virkeliggørelse, i hvert fald en eller anden omstændighed, som gør, at noget må foretages (f. eks. et middel anvendes) for at tilfredsstillelsen eller målvirkeliggørelsen $\square$ d kan opnås; $\otimes \xrightarrow[2]{} \rightarrow$ er den afledte trang til et middel til at »overvinde« hindringen x , tværstregen y er en eller anden hindring eller vanskelighed ved erhvervelsen af midlet $\square$ e , $\otimes \xrightarrow[3]{} \rightarrow$ er den afledte trang til et middel eller en udvej for at »overvinde« hindringen y , $\text{---} \square$ f betyder, at den afledte trang 3 for et middel til »overvindelse« af y umiddelbart kan anvende midlet, hvorefter det må formodes, at $\square$ e realiseres med »overvindelsen« af x som resultat, så at endelig grundtrangen når frem til at virkeliggøre sit mål $\square$ d . Bemærk, at $\square$ uden prik i betegner et forestillet afledt transsmål til forskel fra $\square$ med prik i, der betegner det direkte mål.

I det praktiske dagligliv vil det ofte være sådan, at man enten overhovedet ikke gør sig klart eller også kun meget vagt forestiller sig, hvad der er grundmål for vore øjeblikkelige afledte målsætninger. Mange af vore afledte målsætninger virkeliggøres vane- eller rutinemæssigt, uden at vi nærmere behøver at tænke over dem. Vi har derfor heller ingen særlig grund til at klargøre os, hvilke grundmål der nærmere beset »står bag« dem. Under alle omstændigheder skal vi jo leve, og det vil ofte være det vage grundmotiv, der får os til at fortsætte i vanerne og rutinen. I nogle tilfælde kan man ganske vist betragte grundmålet som ubevidst eller i hvert fald som halvbevidst, uden at man dog kan sige, at det er helt uden indflydelse på vort handlingsliv.

Det må bemærkes, at den omtalte vane- og rutinemæssige adfærd hos os medfører, at de afledte målsætninger i dagliglivet næsten kan få karakter af direkte målsætninger, som vi ellers klart har skelnet dem fra. Det viser, at vi i dagliglivet er langt mere præget af villen og vilkårlig indsats, end vi i almindelighed regner med. Vore medfødte behov i den gængse betydning af udtrykket spiller ofte en noget tilbagetrukket rolle.

De middel-målkæder, vi her tænker på, er de forholdsvis ukomplicerede, som vi så hyppigt finder i dagliglivet, og som er af største betydning for forståelsen af forholdet mellem »behov« og forbrug.

Nu vi har talt om indefra-synspunktet, er det vigtigt at tilføje, at det er almindeligt i psykologien, at man — for ligesom at gøre behovene mere håndgribelige end de ville være i form af trangs- og stræbens-elementer i bevidstheden — forlægger dem til et sted uden for bevidsthedslivet og for eksempel opfatter dem som eet med spændinger i bestemte organiske væv (således i blære og tarm) eller eventuelt ligefrem

som eet med lokale processer i hjernen (jfr. specielt H. A. Murrays opfattelse). De oplevede »behovfølelser« og trangen bliver så nærmest betragtet som ret uvæsentlige genspejlinger af de nævnte spændinger i vævene eller af hjerneprocesserne.

Ved denne betragtningsmåde overskrides indefra-synspunktet, idet man nærmer sig til et udefra-synspunkt, uden at man dog synes at tage skridtet fuldt ud til det udefra-synspunkt, der omtales i det følgende.

Vi har sagt, at man også anlægger og kan anlægge et udefra-synspunkt på det, man i daglig tale kalder behovene og i det hele taget en organisme.

Måske kan man bedst forstå, hvad der ligger i dette udefra-synspunkt, når man betænker, at fysiologiske behov kan foreligge uden at give sig specifikke udslag i bevidstheden i form af en eller anden tilsvarende trang eller stræben. Visse fysiologiske behov giver sig kun til kende i bevidstheden som vage og ubestemte og ofte ret tilfældige trange, tilfældige med hensyn til deres mål. Eller også trænger man til noget bestemt, men sådan at det, der er trang til, ikke svarer til det, der fysiologisk set er behov for. Med hensyn til sultbehovet kunne det nævnes, at man kan komme i underskud for visse næringsstoffer, uden at det dog kan siges, at man i almindelighed får for lidt næring. I så fald viser denne delvise underernæring sig ofte slet ikke som en trang til de specielle næringsstoffer, det drejer sig om, men nærmest kun indirekte og ubestemt. På den anden side *kan* den dog også gøre det. Men til gengæld finder man ofte udprægede fysiologiske og anatomiske forandringer og ejendommeligheder, der er en følge af mangelen i føden på vedkommende næringsstoffer, og disse forandringer kan på deres side mere eller mindre indirekte betinge visse psykiske. Særlig karakteristiske tilfælde er de såkaldte tilfælde af vitaminmangel (avitaminose), af hvilke Beri-Beri og Skørbug, forårsaget af mangel på vitamin B_1 , henholdsvis C-vitamin, er berømte.

Organismen er på mange måder selvregulerende, sådan at den gennem særlige regulerende »mekanismer« formår at udligne specifikke underskud og overskud, afvigelser i det hele taget fra »det, der skal være«, uden bestemt tilkendegivelse af disse specifikke behov i bevidstheden. Karakteristisk er nyrernes regulering af blodets indhold eller koncentration af de forskellige stoffer. Salte og sukker udskilles således, så snart deres koncentration overstiger det normale, men holdes tilbage, hvis deres koncentration synker under det normale. Skadelige stoffer udskilles fuldstændigt gennem urinen, o. s. v. Vi oplever intet behov for udskillelse eller tilbageholdelse af de specifikke stoffer. Ingen trang, der umiddelbart er reguleret af de fysiologiske afvigelsestilstande.

»Overskuddet« eller »underskuddet« kan få os til at befinde os på en eller anden måde, trætte, sløje, friske og opstemte o. s. v.; men vi oplever ingen specifik trang eller handlingstendens.

Visse fysiologiske behov er bevidsthedsmæssigt set »blinde«; de kan simpelthen ikke give sig til kende i bevidstheden i nogen form.

Det bemærkelsesværdige er, at såfremt det for fysiologen overhovedet skal være muligt og berettiget her at tale om behov, må det være fra et udefra-synspunkt. Han er ikke som fysiolog interesseret i, hvad der foregår i individets bevidsthed, og må klare sig uden at tage dette i betragtning. Hans synspunkt er et udefra-synspunkt og må være det i dette tilfælde. Hans kriterier må derfor også anlægges fra dette udefra-synspunkt.¹⁾

Med henblik på de nævnte fysiologiske forhold taler man, som vi kan se, om »underskud« og »overskud«, uligevægtstilstande m. m., fordi der kan angives en eller anden tilstand eller tilstandsform, eventuelt en gennemgående udviklingsproces, som man kan sige, at de foreliggende forhold ikke er i overensstemmelse med. Der foreligger således forhold, der ikke er, »som de skal være«, eller i hvert fald »truer med« at afvige fra, »hvad de skal være«, sådan at der altså må ske en ændring af tilstanden i retning af det, »der skal eller bør være«. Der foreligger med andre ord fra udefra-synspunktet et behov, når den forhåndenværende tilstand eller situation er afvigende fra en normeret. Tilstedeværelsen af normer er forudsætningen for, at der fra et udefra-synspunkt kan fastlægges et behov. *En norm angiver, kan vi sige, at noget skal eller bør foreligge, og den angiver, hvad det er, som skal eller bør foreligge.* Når en tilstand eller situation ikke er som foreskrevet, altså afviger fra normen, foreligger der »udefra« set et behov eller, som vi også kunne sige, en anormtilstand eller anormsituation. Der er en ting, man skal lægge mærke til her, hvor vi taler om normer. Vi bemærker hyppigt afvigelser fra det sædvanlige, regelen, det gennemsnitlige, det normale o. s. v., men hvis det ikke er sådan, at det sædvanlige, regelen, det gennemsnitlige, det normale på en eller anden måde kan siges at være foreskrevet, altså på en eller anden måde »skal eller bør være«, drejer det sig ikke om normer i nævnte forstand, og afvigelser fra dem vil så heller ikke fra udefra-synspunktet kunne regnes for behovtilstande.

Som eksempel på en speciel fysiologisk norm eller standard kan nævnes det såkaldte hvile- eller standardstofskifte, hvorved menes stofskiftet, sådan som det er, når individet befinder sig i fuldstændig legemlig hvile og ikke har spist i ca. 12—24 timer. Ved stofskiftet forstås man som bekendt næringsstoffernes forbrænding i organismen.

¹⁾ Komplikationer med hensyn til dette udefra-synspunkt skal blive omtalt senere hen.

Man har i hvile- eller standardstofskiftet en norm for stofskiftet hos almindelige raske mennesker, som gør en sammenligning fra menneske til menneske mulig. Det er normalstofskiftet under visse givne betingelser, en forbavsende konstant størrelse, og en i høj grad forønsket normal. Ved hjælp af nøjagtige tabeller over stofskiftet hos mænd og kvinder, for forskellige alderstrin, forskellig vægt og højde, kan lægen så afgøre, om det enkelte individs stofskifte svarer til det normale eller rettere normen eller ej, og en sådan afgørelse vil i mange tilfælde være særdeles værdifuld for sygdomserkendelsen og dermed for sygdomsbehandlingen. (Sygdomstilstanden er jo også en afvigelse, nemlig fra sundhedstilstanden, og sygdomsbehandlingen skal hjælpe til at genoprette normaltilstanden). Det har vist sig, at den af organismen forbrugte iltmængde afgiver et godt mål for stofskiftet. Derfor består stofskiftemålingen som oftest i, at man ved hjælp af et særligt apparat måler, hvor stor en iltmængde individet forbruger.

For ringe tilførsel af jod gennem føden forhindrer skjoldbruskkirtlen i at danne et vist hormon, thyroxin, der indeholder jod og er nødvendigt for opretholdelsen af legemets normale funktioner. »Uden jod intet skjoldbruskkirtelhormon, uden skjoldbruskkirtelhormon legemligt og sjæleligt forfald«, siger Erik Jacobsen i en skildring af thyroideahormonet og dets betydning i »Hormonerne« (1941). Vi kan her tilføje, at thyroxinet netop kontrollerer stofskiftet. For lidt jod i føden eller mangelfuld virksomhed og/eller udvikling af skjoldbruskkirtlen betyder nedsat stofskifte, ligesom i øvrigt omvendt overproduktion af thyroxin ved overudvikling af skjoldbruskkirtlen betyder forøget stofskifte, altså i forhold til normal-hvilestofskiftet. Hvile- eller standardstofskiftet er derfor en norm, man anvender bl. a. for at bestemme, om der er et fysiologisk behov for jod hos organismen eller ej. Det må bemærkes, at der ikke til jodmanglen svarer en specifik trang til jod i bevidstheden.

Man kan ganske alment sige, at sygdomme i organismen skaber eller danner grundlaget for organiske behov og altså forhold, som det må anses for påkrævet at få rettet, så vidt muligt. Når der her tales om behov, er det gennemgående fra et udefra-synspunkt, selv om man ikke vil betragte indefra-synspunktet som ligegyldigt. Jo mere man kommer over i retning af de såkaldte sjælelige lidelser, desto mere vigtigt vil indefra-synspunktet blive.

Organiske sygdomme, der ikke har andre eller værre konsekvenser end f. eks. håraffald, vil næppe blive henregnet til de »virkeligt« organiske behovforhold. Om vi kan mangle vort hovedhår eller ej, er nemlig

ikke noget organisk problem, ikke i almindelighed da, men nærmest et socialt problem. Manglen af hovedhår er en afvigelse fra en social skønhedsnorm.

Når man undersøger forholdet mellem de organiske normer nærmere, vil man hurtigt se, at forskellige normer »hænger sammen« og danner normkæder. Leddene hænger sammen på den måde, at et led i kæden forudsætter visse forudgående og måske er forudsætning for visse efterfølgende. Den ene norm må opfyldes, for at den anden kan opfyldes, og den anden må opfyldes, for at den tredje kan opfyldes, o. s. v. Enhver »højere« norm har således sine forudsætninger. Netop af denne grund kan det være vanskeligt at sige ganske sikkert, hvad der er et individs behov, for det kan afhænge af de »højere« normer, der akcepteres, i det hele taget af det syn på mennesket, man anlægger, o. s. v.

Disse normkæder må betragtes som middel-målkæder svarende til dem, vi tidligere har omtalt. Vi må bare regne med, at vi nu anlægger et udefra-synspunkt, og at de normeringer, der herved bliver tale om på organisk område, sædvanligvis ikke sker gennem konkrete målforestillinger, men har en lidt anden karakter, idet de hovedsageligt sker gennem angivelser af typen det normale, det sædvanlige, reglen, det gennemsnitlige, ligevægtstilstande, visse konstante forhold o. s. v. Dermed er ikke sagt, at der ikke kan indgå andre typer af normer i kæderne.

Vi har tidligere angivet, at den almindelige målforestilling kan repræsenteres ved følgende figur eller tegn: $\square$, eventuelt med en prik i fir-kanten, hvis det drejer sig om at betegne, at målet er direkte til forskel fra et afledt. De normer, vi nu taler om, kan vi derimod repræsentere ved følgende tegn: $\odot$ og $\otimes$, idet $\odot$ med prikkerne repræsenterer den norm, vi til enhver tid antager som grundnorm (»højeste norm«). Vi kan derefter repræsentere en middel-målkæde (normkæde), hvori den sidste slags normer indgår, på følgende måde:

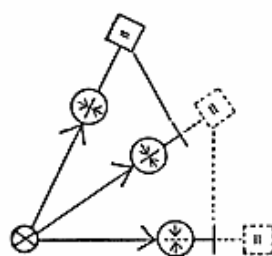

Fig. 2

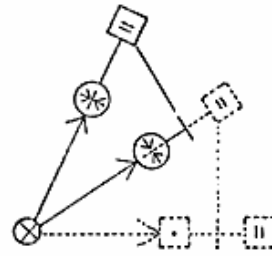

Fig. 3

Det er vigtigt at mærke sig, at man i praksis meget ofte kun har at gøre med »dele« af normkæder, hvorved det let overses, at der hører mere med til kæderne, altså at der er en fortsættelse som regel i retning af en grundnorm, en »højeste« norm. Jfr. figur 3 ovenfor. Prikkerne, der findes i normtegnene, angiver, at normerne skal opfattes som direkte normer — en formel og en reel.

I denne sammenhæng er det af interesse at fremhæve milieuets betydning for individernes behov eller rettere sagt for vurderingen af individernes behov. De vilkår, hvorunder et individ lever, bestemmer i stort omfang dets behovforhold. Selv om milieuet ikke skaber nye behov, griber det ind i de bestående »behovinstitutioner«. Et individs kaloriebehov er jo f. eks. stærkt bestemt af, hvor meget individet må arbejde, saltbehovet er større i tropevarmen end under mere kølige himmelstrøg o. s. v.

Vi har i det foregående så at sige udelukkende talt om *organiske* udefra sete behovforhold. Men udefra-synspunktet kan også anlægges på andre områder end det organiske. F. eks. kan man tale om, at der hos et individ består, hvad vi kunne kalde *åndsmæssige* udefra sete behovforhold. Et menneske kan have behov for større intelligens, bedre hukommelse, skarpere iagttagelsessevne, større evne til at samle sine tanker o. s. v. o. s. v., hvis disse funktioner ikke rækker til løsningen af specielle opgaver eller ikke er på højde med normalen, eller hvad der i øvrigt kræves af personen. Der er til gengæld sjældent lejlighed til at tale om, at der er behov for en nedsættelse eller forringelse af disse evner, men det kan ske.

Børn og unge mennesker, kan man sige, har åndsmæssige behov for en vis omsorg og en bestemt afpasset opdragelse, for at de kan opnå en sund åndelig udvikling. I dette begreb sund åndelig udvikling ligger der en »højere« norm gemt. I opfyldelsen af denne »højere« norm ser børne- og ungdomsopdragerne (herunder psykologerne) deres fornemste opgave.

Det, man i lægevidenskaben henregner under begrebet psykoterapi, må også siges at tage sigte på udligningen af åndsmæssige og altså udefra sete behov ud fra forestillingen om visse udefra anlagte normer for de specielle åndsmæssige funktioner så vel som for åndeligt liv i det hele taget.

Overvejer man sagen, vil man finde, at de åndsmæssige udefra-normer ligesom de organiske danner sammenhæng af den tidligere nævnte middel-målkarakter. Udfyldningen af de åndsmæssige mangler er middel eller vej til noget, der så måske igen selv er middel eller vej til noget andet. Socialt set er der i hvert fald i høj grad *brug for* og *for*

så vidt krav om i det mindste normale åndsevner. Hvad der er brug for, og hvad der kræves, er sådan set afhængigt af de normer vedrørende menneskene, der akcepteres og søges opfyldt.

Der synes ikke at være nogen speciel forbindelse mellem de forskellige mangler i åndelig henseende, vi har omtalt, og bestemte trange eller transformer hos os, sådan at disse mangler eller åndsmæssige behov skulle give sig til kende, »spejle sig« i bevidstheden som trang til udligning af dem. Vi har ingen sådanne trange, der umiddelbart eller »medfødt« reguleres af manglerne. Selv mindreværdsfølelsen med dens trang til forhøjelse af selvværdsfølelsen synes at have en social baggrund.

Når alligevel trods alt sådanne trange ofte opstår hos det individ, der har manglerne, sker det indirekte, ved at individet bemærker, at et vist større (og lejlighedsvist mindre) mål af evner er nødvendigt, for at det skal kunne »klare sig« i almindelighed eller ved løsningen af specielle opgaver. Derved kommer evneforøgelsen til at stå for individet nærmest som et middel til et tilstræbt mål. På en vis måde ser individet her selv på situationen fra et udefra-synspunkt. Noget lignende må gøre sig gældende ved de tidligere nævnte tilfælde af organiske behov, hvortil der ikke svarer nogen specifik trang i bevidstheden.

Det er vigtigt, at man ikke forveksler de åndsmæssige behov med de indefra sete behov, d. v. s. de forskellige trangs- og stræbensformer. Vi kender trang og stræben fra vor indre selviagttagelse. Trang og stræben er hver enkelt private oplevelse. De åndsmæssige behov som sådanne er ikke trangs- eller stræbensformer. De udgør afvigelser i åndsmæssig henseende fra visse (åndsmæssige) normer. Det individ, som f. eks. står tilbage i intelligensmæssig henseende fra det normale for sit alderstrin, behøver ikke at have en trang eller stræben, hvis mål er udjævning af denne afvigelse, men derfor består der alligevel en afvigelse fra en åndsmæssig norm, som formodentlig akcepteres af individets mere intelligente omgivelser.

Foruden de to store grupper af udefra sete behov, vi har nævnt, nemlig de organiske og de åndsmæssige, er der grund til at fremhæve en tredje og på sin vis lige så vigtig stor gruppe, som vi vil kalde de *materielle* udefra sete behov.

For så vidt man skal kunne tale om materielle udefra sete behov, må der findes materielle udefra ansatte normer. Dette spørgsmål om de materielle udefra ansatte normer er imidlertid overordentlig kompliceret, specielt hvad angår de mere almene normer. Spørgsmålet omfatter blandt andet det meget vanskelige problem, om hvorvidt de fysiske naturvidenskabers sætninger eller love kan betragtes som normer,

d. v. s. om de kan betragtes som noget i retning af handlingsforskrifter og altså som på en eller anden maade foreskrevet os. Vi kan ikke her indlade os på en redegørelse for disse problemer, men må nøjes med at fremhæve dem og deres betydning. Mange mennesker vil desuden finde det vanskeligt at gøre sig fortrolige med disse problemer i deres egenskab af behovproblemer — selv fra et rent udefra-synspunkt.

Derimod falder det uden tvivl lettere at se de tekniske videnskabers forbindelse med behovområdet. Som en tilskyndelse til og forudsætning for de tekniske videnskabers udvikling finder man en lang række praktiske opgaver. De tekniske videnskaber viser sig herved som redskaber og midler til løsningen af de praktiske opgaver, som i øvrigt ofte ganske tydeligt netop går ud på at bane vej for og forbedre tilfredsstillelsen af det, man kalder de medfødte behov, men som af os betegnes direkte behov.

Vi har nu set, at udefra-synspunktet ikke blot omfatter organismens forhold, specielt de fysiologiske, men også hvad vi har kaldt de åndsmæssige funktioner, eventuelt betegnet åndsevnerne, hos mennesket samt endelig en mangfoldighed af »materielle« forhold. Imidlertid kan selv menneskenes trang og stræben og deres målsætninger betragtes ud fra et udefra-synspunkt. Det bliver de jo allerede i et vist omfang, når de bedømmes moralsk eller juridisk, idet man da undersøger, om de stemmer med eller afviger fra bestemte idealer, love eller vedtægter. Vi vil ikke fordybe os nærmere i dette spørgsmål, men blot fremhæve, at vi her måske er særlig tilbøjelige til at overse eller, anderledes udtrykt, er særlig uvillige til at indse disse sidstnævnte normers rolle som led i normkæder af den art, vi i det foregående har talt så meget om.

Hypotetiske behov og grundbehov.

Man kan med henblik på en vis flod sige, at hvis der på et bestemt sted var en bro over den, kunne man faktisk let komme over på den anden side af floden ved at benytte broen. Men er der ikke en sjæl, der har noget ønske om eller ser sin interesse i at komme over på den anden side af floden netop på dette sted, giver det strengt taget ikke nogen mening at tale om behov i denne sammenhæng. På tilsvarende måde kunne man med henblik på et bestemt rum sige, at hvis man stillede en kakkelovn op i rummet og fyrede op i ovnen om vinteren, så ville mennesker kunne opholde sig i rummet uden at fryse i selv streng vinterkulde. Men skal der overhovedet ikke opholde sig mennesker i rummet, er der ingen grund til at tale om, at der er behov for en sådan ovn.

Lad os se nærmere på det første eksempel. For at man med virkelig mening skal kunne anvende betegnelsen behov her, må der være en trang til eller eventuelt et ønske om at have broen. Denne trang eller dette ønske plus forestillingen om en bro over floden udgør en afledt normering, der skaber den afledte behovssituation, i hvilken broen mangler. Først ved at broen blev bygget, ville denne afledte norm være opfyldt eller realiseret. Men ingen interesserer sig for broer som sådanne uden at have andre behovsmål, hvis virkeliggørelse broer er fremmede for. Hvis der derfor skal foreligge et afledt behov for broen, må der foreligge et direkte behov for noget andet, som broen — måske gennem nogle mellemed af afledte mål — tjener til at tilfredsstille. Det direkte behov fremkommer selv gennem en direkte normering (direkte trang, stræben eller villen plus direkte mål).

Med hensyn til kakkelovnen må der også være en afledt normering af dens tilstedeværelse i rummet, for at der kan være et afledt behov for den. I dette eksempel vil man formode, at det er den direkte normering af en konstant legemstemperatur (undgåelsen af ubehagelige temperaturpåvirkninger), der gennem mellemed af afledte normeringer begrundet tilstedeværelsen af det afledte behov for en kakkelovn i det omtalte rum.

Ser man i disse eksempler helt væk fra både de faktiske afledte og direkte normeringer, som betinger tilstedeværelsen af de afledte og direkte behovstilstande, vil man se, at der alligevel kan regnes med visse, som vi vil kalde dem, *tjenlighedsforhold* mellem tingene. Hvis man ganske hypotetisk sætter et mål, kan man også — hypotetisk — sige, at der vil være afledt behov for det eller det som middel til at nå målet, såfremt det da ikke er umiddelbart tilgængeligt.

Disse overvejelser over tjenlighed og hypotetiske behov viser os, at behov kan behandles som vilkårlige størrelser. Vi kan vilkårligt sætte eller antage behov, idet vi foretager passende, vilkårlige normeringer.

Der har altid været forbundet store vanskeligheder med at fastslå, hvilke behov der er medfødte, og hvilke der ikke er det. Denne vanskelighed kan man imidlertid i nogen grad sætte sig ud over ved at tale om *grundbehov* i stedet for om medfødte behov, og så lade ordet grundbehov stå for et behov, hvis mål *anses eller vilkårligt kan anses* for at være »mål i sig selv«. Grundbehov er altså ensbetydende med direkte behov, men, som vi ser, er der ikke noget i vejen for at anse disse direkte behov for vilkårlige. Selvfølgelig vil man altid vælge et sæt af grundbehov, så de stemmer bedst muligt med, hvad vi praktisk set har brug for at regne med af behov.

Et sammenfattende synspunkt.

Forsøger vi at gøre op, hvori forskellen mellem indefra-synspunktet og udefra-synspunktet nærmere består, kommer vi til følgende resultat. Anlægger vi et indefra-synspunkt, finder vi, at vi som individer umiddelbart og for så vidt også passivt ledes af vor trang, stræben o. s. v. Vi føler trangens »pres« i retning af handling. Dette gælder naturligvis i første række de direkte trange, idet de afledte så at sige henter deres »kraft« fra de direkte, der fremtræder for os som de fundamentale sjælelige drivkræfter med den tidligere nævnte karakter af noget absolut.

Med hensyn til vore målsætninger er de ved de direkte trange, hvad vi vil betegne som i et vist omfang naturbestemte. Det er os til en vis grad givet, hvad vor trang retter sig imod. Vi kan måske sige det sådan, at vi, når vi har trangen, så også »ved«, at vi trænger til noget at spise, drikke, o. s. v., og selv om vore direkte trange på ingen måde tåler sammenligning med dyrenes instinkter, så optræder de dog med en i forestillingsmæssig henseende mere eller mindre klart udformet målrettedhed, som man ikke kan se bort fra.

Denne »naturbestemthed« findes ifølge sagens natur ikke på samme måde ved afledte trange. De afledte trange dukker umiddelbart op hos os som trange til midler, udveje, o. lign. og gør sig almindeligvis gældende hos os med denne målsætning, så længe vi er under pres af den direkte trang, altså så længe vi ikke har fundet og anvendt det middel eller den udvej, der medfører virkeliggørelsen af vort direkte mål eller det mål, der måske af praktiske grunde fungerer som afsluttende mål. (Vi ser her bort fra, hvad der eventuelt kan være givet som umiddelbar adfærdsreaktion i forbindelse med selve den direkte tilfredsstillelse).

Når vi anlægger et udefra-synspunkt på vore såkaldte medfødte behov, ser vi faktisk bort fra, om der eventuelt findes en trang, stræben, m. m. og en målforestilling, der »hører til« eller »naturligt udspringer af« den fysiologiske tilstand, vi i dagliglivet betragter som en del af behovene. Når man sådan skærer ind i disse behov og skiller det eventuelt bevidst givne fra det fysiologiske, så må man, som vi har sagt, oprette en særlig målestok til afgørelse af, hvad der fysiologisk og udefra set udgør behov.

På denne måde synes de fysiologiske behov at komme på linie med så mange andre forhold, som i og for sig med lige så stor ret kan betegnes som behov, såsom de åndsmæssige, »materielle« og andre afvigelsestilstande og -forhold, vi har omtalt i det foregående. Man må

blot her tage i betragtning, at de fysiologiske behov eller, som vi også siger, anormtilstande indtager en særstilling i sammenligning med de øvrige mulige udefra-behov, såsom f. eks. de åndsmæssige og de »materielle«. Kun ved den fysiologiske behovtilstand finder vi nemlig direkte trang og stræben, der kan siges at »høre sammen med« eller være umiddelbart reguleret af tilstanden, der jo er en anormtilstand. Alle »medfødte« trange er på denne måde naturligt betingede eller regulerede af fysiologiske forhold eller »mekanismer«.

For at vi fra et udefra-synspunkt kan tale om behov, har vi sagt, at vi måtte have normer at gå ud fra. Afvigelserne fra normerne er så behov- eller anormtilstande. Af det, vi i første afsnit har sagt om udefra-synspunktets anvendelse på forskellige områder, kunne man måske få den opfattelse, at man ved diskussionen af behovsspørgsmålet kan nøjes med udefra-synspunktet og opgive indefra-synspunktet.

Imidlertid er dette ikke muligt. De to synspunkter synes nok at kunne skilles ud fra hinanden, men de hænger dog alligevel sammen på en meget snedig måde.

Det, der indefra set fremtræder for os som stræbenselement o. lign., er den nødvendige forudsætning for opståen af normer i hvert fald i den forstand, vi her har talt om dem. Det kan man faktisk overbevise sig om ved at overveje definitionen af normer. Normer omfatter altid en eller anden form for trang, stræben, o. lign. Der er noget, som tilstræbes opretholdt, overholdt og så videre. Det ligger i begrebet normering. Normering omfatter mere end konstatering, fastslåen o. s. v. En normering indebærer, hvad vi måske kunne kalde et forlangende, et krav, og dette forlangende eller krav må være nogens forlangende eller krav.

Som følge heraf er der ved anlæggelsen af udefra-synspunktet altid forudsat en trang, en stræben o. lign. De normeringer, vi har omtalt som forudsætninger for tilstedeværelsen af fysiologiske (organiske), åndsmæssige, »materielle« og eventuelle andre behov, er imidlertid nærmest at opfatte som *afledte* normeringer. Den trang, stræben, eller hvad vi kan tale om, der indgår i dem, er derfor også at opfatte som *afledt* trang, stræben, o. s. v. Vi kan måske udtrykke det sådan, at vi ikke medfødt har nogen trang til opretholdelsen af de bestemte fysiologiske, åndsmæssige og »materielle« forhold, der her er tale om. Det er faktisk snarere sådan, at opretholdelsen af sådanne bestemte forhold står for os som midler til at virkeliggøre vore direkte eller »medfødte« trangsmål.

En komplikation kunne synes teoretisk mulig eller måske uundgåelig ved de *fysiologiske* behov på den måde, at man i forsøget på at finde

tilbage til den direkte trang, grundtrangen, i en vis middel-målkæde, hvori indgår et fysiologisk behov, f. eks. næringsbehovet som bestemt ved fysiologiske normer, ligefrem finder, at grundtrangen er en trang, ikke bare til mad, men en trang til at opretholde eller genoprette netop de fysiologisk-ernæringsmæssige anormforhold. Spørgsmålet er, om denne trang kan betragtes som direkte og umiddelbart betinget af de fysiologisk-ernæringsmæssige anormforhold. Det er næppe tilfældet. Sådan er vi ikke indrettede. Vi vil sige det sådan, at vor »naturlige« eller »medfødte« trang ikke går i retning af gennemsnitstal, normaler, o. s. v., men i retning af mad af en slags. Vi bliver sultne efter mad og ikke efter bestemte ligevægtstilstande o. lign. Tallene, ligevægtstilstandene, vil vel nærmest være led i en middel-målkæde, hvis grundtrang dog ikke vil være vor tilsvarende trang til mad. Om menneskene *efterhånden* kan tilpasse sig, så ligevægtstilstandene, normalerne o. lign. bliver deres »naturlige«, direkte trangsmål, må stå hen.

Hele vort såkaldt naturlige grundudstyr af behov skifter — kunne vi sige — deres rolle, når udefra-synspunktet anlægges. Ved f. eks. at tale om fysiologisk sult- eller tørstbehov hos et individ A, ser vi bort fra A's »naturligt« og med den fysiologiske tilstand givne trang til mad eller vædske. Vi tager derved vor tilflugt til en normering, som vi har sagt nærmest må opfattes som en afledt normering, men alligevel og netop som afledt vil være sammenkædet med en grundtrang (= direkte trang). Denne grundtrang må imidlertid betragtes som en anden end den, vi ellers ville sige »svarede til« eller var umiddelbart reguleret af bemeldte fysiologiske behovtilstand. Trang og stræben kan man altså ikke *helt* se bort fra ved udefra-betragtningen af fysiologiske så vel som andre forhold, når der vel at mærke skal være tale om behovforhold. Man kan se bort fra trang og stræben som hørende til den psykiske side ved et behov i den dagligdags betydning af dette ord, men de sniger sig ind så at sige ad bagdøren som afledte trange i (forbindelse med) de normeringer, der anlægges fra udefra-synspunktet. Man overser let deres tilstedeværelse eller tilsidesætter dem og glemmer derved, at de, som afledte, forudsætter tilstedeværelsen af direkte trange, idet vi har sagt, at en afledt trang ikke kan »svæve i luften«, men må »bæres« af en direkte trang. Søger vi denne grundtrang, finder vi, i overensstemmelse med hvad vi har anført, ikke en til bemeldte udefra-behov (hvad enten det er fysiologisk eller noget andet) »medfødt svarende« direkte trang, men en *anden* direkte trang hos A selv eller simpelthen en trang hos en eller flere andre personer, der tager A's forhold i betragtning som et behovproblem.

Vi kan give et eksempel på, hvordan trang og stræben — afledt så vel som direkte — må forudsættes hos mennesker ved tale om behov på materielt område og i øvrigt tillige på plantefysiologisk område. Paradoksalt nok er det en meget anvendt talemåde, der afslører netop det, som så almindeligt overses eller af praktiske grunde tilsidesættes, nemlig de menneskelige trangs- og stræbenselementers betydning i forbindelse med normeringer fra et udefra-synspunkt.

Man siger ofte, at en jordbund trænger til fosforsyre, kalium, kalk eller et andet gødningsstof, idet man regner ud fra et bestemt såkaldt fosforsyretal, kaliumtal, reaktionstal, o. s. v. Det sker også, at man siger, at jorden savner disse stoffer. Denne brug af udtrykkene trang og savn er naturligvis ikke hensigtsmæssig. En jordbund kan hverken føle trang eller savn. Når man falder på at anvende udtrykkene i disse tilfælde, skyldes det, at der alligevel er impliceret levende væsner, om end på en ganske indirekte måde. Når vi falder på at sige, at en jordbund trænger til, savner eller i det hele taget har behov for noget, er det, fordi vi selv har et afledt behov for disse stoffers tilstedeværelse i jordbunden, og vi kan videre sige, at vi selv har dette afledte behov, fordi vi skal bruge jordbunden i denne sammensætning til et eller andet formål. Som regel drejer det sig jo om, at der skal vokse noget i jorden. Det, som vi ønsker skal vokse der, kræver visse stoffers tilstedeværelse i en vis mængde, sådan at jordbunden udgør et sæt af betingelser, der må være til stede, for at de forønskede vækster skal kunne trives deri. Det, der er nødvendigt, for at et bestemt resultat skal opnås, siger vi i overensstemmelse med vor opfattelse af spørgsmålet, at der er en afledt trang til eller et afledt savn af — hos os mennesker, en trang eller et savn, der i det eksempel, vi her taler om, tillægges jordbunden, idet vi ved en tilsnigelse opfatter denne som udstyret med en menneskelignende psyke. En jordbund, som intet menneske havde nogen interesse af, at der trivedes noget på eller i, ville vi aldrig falde på at sige trængte til eller savnede noget plantenæringsstof; i hvert fald ville vi kun gøre det ud fra en vis hypotetisk betragtningsmåde.

Rent bortset fra de teoretiske vanskeligheder, der kan være forbundet med anlæggelsen af et rent udefra-synspunkt, vil det være upraktisk at fjerne sig så meget fra den dagligdags opfattelse af vore behov, specielt de såkaldte medfødte, som et udefra-synspunkt medfører. Ifølge sagens natur kan man ikke forsonse et rent udefra-synspunkt med dagliglivets opfattelse af behovene. Dagliglivets opfattelse er på den anden side inkonsekvent. Når en person siger: »Jeg er sulten og trænger til noget at spise«, eller: »Jeg er træt og trænger til at hvile mig«, eller: »Hvor

jeg dog keder mig; bare der ville ske noget spændende«, så er der ifølge den populære opfattelse her tale om behov, simpelthen fordi der i hvert enkelt tilfælde er en direkte trang og en direkte målsætning, som er »naturligt« reguleret af forhold i den omtalte persons organisme. Men sådan set foreligger der i bedste fald en uafklaret og vel også ulogisk sammenblanding af indefra-synspunktet og udefra-synspunktet. Eller også må man opfatte det, som om sagen overvejende ses fra et indefra-synspunkt, idet personen i de nævnte tilfælde står med en direkte trang og en direkte målsætning og er bestemt heraf. Det er i hvert fald ikke sådan, at man ser trangene og deres mål som afvigelser fra noget normeret — altså nogenlunde som vi ovenfor omtalte, at de ofte bedømmes moralsk eller juridisk, ved at man sammenligner dem med visse normer (idealer, love eller vedtægter) — og sådan måtte man se sagen, hvis man ville prøve at gennemføre udefra-synspunktet.

Hvis man imidlertid bestemmer normer på en lidt anden måde, end vi har gjort på side 131, kan man opnå en behovopfattelse, der gør det muligt ikke alene at betragte behov i den dagligdags betydning af ordet på en teoretisk konsekvent og tillige praktisk måde, men også på en vis måde at bringe dem på linie med de forskellige fysiologiske, åndsmæssige, »materielle« og andre afvigelsestilstande, som vi i det foregående har søgt at opfatte som faktiske behov. På en måde kan man altså sige, at den normbestemmelse, vi vil anvende, ophæver modsætningen mellem indefra-synspunktet og udefra-synspunktet. Vi får på den måde, hvad vi har kaldt et sammenfattende synspunkt.

Lad os engang se på det normbegreb, der her bliver tale om. Vi vedtager simpelthen, at vi ved *en norm* forstår *en trang, stræben, et ønske eller en villen med angivelse af, hvad det er, der tiltrænges, tilstræbes, ønskes eller villes, og uden at der i øvrigt tages hensyn til eller spørges om, hvordan de omtalte trangs-, stræbens-, ønskes- eller viljeselementer opstår.*

Med hensyn til dette normbegreb er der at bemærke, at det forudsætter, at ikke blot trang, stræben og ønske men også villen kan oprette normer¹⁾. Hvad angår trang, stræben og ønske, ved vi, at de både kan optræde som direkte og som afledte elementer, hvorved de altså opretter direkte normer, henholdsvis afledte normer. Villen vil som oftest have karakter af et direkte element, altså til forskel fra et afledt, idet en villen synes at have noget af den absolutte karakter, som vi fandt ved visse tilfælde af trang og stræben, og som fik os til at betegne dem som *direkte* elementer til forskel fra de afledte. Hypotetisk normering

¹⁾ Viljens rolle i forbindelse med behovsspørgsmålet er fremhævet af Kurt Lewin.

(jfr. afsnittet »Hypotetiske behov og grundbehov«) vil formodentlig altid bero på en vilkårlig antagelse eller sætten, der dog ikke må forveksles med den egentlige villen af et mål, altså en villen virkeliggørelsen af et mål. Hypotetisk normering, som ovenanførte normdefinition også skulle give plads for, giver mulighed for opstilling af hypotetiske behovssystemer, men har i øvrigt kun teoretisk interesse.

Når vi her siger, at direkte trang og stræben kan oprette normer, er dette tilsyneladende ikke en almindelig antagelse, men speciel for det sammenfattende synspunkt, vi anlægger i dette afsnit. Antagelsen betyder, at vi må vedgå, at der hos en person A foreligger en direkte normering og altså i det hele taget en normering, når A har en direkte trang til noget og en vis mere eller mindre klart udformet forestilling om, hvad trangen går ud på. Hvis A føler en umiddelbar trang til noget at drikke eller spise, har A normeret sig dette at drikke noget eller at spise noget. A har en vis (direkte) trang og tillige en vis målforestilling eller måltanke, som angiver, hvad der er trang til, og som kan siges at retlede adfærden hos A. Den nærmere overvejelse vil vise, at strukturen af denne form for normering ikke adskiller sig principielt fra strukturen af andre former for normering. Der behøves altså ikke mere, end vi lige har omtalt, for at vi i overensstemmelse med vor opfattelse kan betragte A som værende i en behovssituation eller behovtilstand, idet den tilstand, som A faktisk er i, må siges at afvige fra (»mangle noget i at være som«) den, A har foreskrevet sig. Men vi må forstå dette rigtigt: A har først sit behov, når normeringen foreligger. Behovtilstanden er så at sige et resultat af normeringen, ikke sådan at forstå, at trangen m. m. skulle være opstået af intet, det er bare ligegyldigt for behovsspørgsmålet, hvad der har forårsaget den, i hvert fald efter vor definition af normer. Regner A selv med et behov hos sig, eller regner andre med et behov hos A forud for og uafhængigt af A's ovennævnte »selvnormering«, må det ske ud fra en normering svarende til den, vi tidligere har talt om i forbindelse med udefra-synspunktet.

Hvis vi stadig vil tale om en forskel mellem indefra-synspunkt og udefra-synspunkt, kan vi se, at det med det normbegreb, hvormed vi nu arbejder, vil være let for en person at skifte fra et indefra-synspunkt til et udefra-synspunkt, sådan som vi nu skal omtale det. Hvis man f. eks. tænker sig, at personen A umiddelbart føler trang til noget at spise, således som det jo let kan hænde for ethvert menneske, og således altså, at trangen står med en vis karakter af noget absolut, medens målet opleves som et mål »i sig selv« (jfr. side 127), kan man sige, at A anlægger et indefra-synspunkt. Tænker vi os nu, at A ikke umiddelbart

lader sig lede af sin naturligt opstående trang og dens lige så naturligt opstående mål, men lader sin måltanke være det, han gennem en læge eller ernæringsfysiolog har forstået er, hvad legemet i den givne situation og under de givne omstændigheder behøver, foreskriver A i virkeligheden sig selv noget, som er fastlagt udefra eller fra et udefra-synspunkt. A forlader med andre ord indefra-synspunktet og opgiver at lade sig lede af sin naturligt regulerede trang og målsætning, af sin »natur«. Det kan være sådan, at A både spiser mere eller mindre og andet, end han umiddelbart føler trang til. Når A går over til udefra-synspunktet, får hans normering nærmest karakter af en afledt normering. A spiser så som et middel eller en udvej til at opnå noget andet, eventuelt et videre eller »højere« mål. På den anden side kan det vel også være som en viljesdemonstration eller pr. vedtagelse, at A spiser, som han gør. Måske der herved kan bestå en vis uoverensstemmelse mellem, hvad A gennem sin »natur« tilskyndes til, og hvad A gennem sin viden om fysiologiske og måske sociale forhold »sætter sig for« eller vedtager at spise. Der er vel grund til at mene, at udefra-synspunktet i denne forstand spiller en stadig større rolle for det moderne kulturmenneske og former dets målsætninger.

Situationen kunne også være den, at A ikke spiser af nogen direkte trang til mad — en sådan føler han ikke — men spiser, fordi han er bange for konsekvenserne af ikke at spise. Vi kan da sige, at A spiser som et middel eller en udvej til at undgå noget frygtet, og at grundtrangen eller den direkte trang »bag« A's afledte trang til at spise her er trangen til at opnå sikkerhed med henblik på det befrygtede. Antagelig vil A's afledte normering, altså at han sætter sig for at spise sådan og sådan, have en vis saglig, fysiologisk udformning. A spiser, hvad og hvor meget han ved eller får at vide, at det er nødvendigt for ham at spise for at undgå underernæring, træthed, sygdom.

Også ved de psykisk betonedede behov, såsom anerkendelsesbehov, sensationsbehov, selvhævdelsesbehov o. lign., kan der finde en overgang sted, der svarer til en skiften af synspunkt fra indefra-synspunktet til udefra-synspunktet, idet A kan sætte sig mål, der er mere eller mindre forskellige fra dem, hans »natur« og direkte trang tilskynder ham til.

Når imidlertid en fysiolog, sådan som vi tidligere har gjort rede for det, betragter visse organiske forhold hos en person som behov, fordi de afviger fra normer, må man regne med, at disse normer almindeligvis ikke er forbundet med, hvad vi har kaldt en direkte trang eller stræben hos ham. Det, som disse normer angiver, vil næsten altid være afledt tilstræbt. Når en læge om en patient siger, at vedkommende har

et behov, eftersom vedkommendes blodprocent er for lav i forhold til normangivelsen, så er lægens umiddelbare trang måske nok den at hjælpe patienten til at bevare et vist almenbefindende, men man kan gå ud fra, at han ikke har nogen direkte eller »medfødt« trang til at hæve patientens blodprocent. Disse og tilsvarende udefra sete tilfælde af behov dækkes af det omtalte normbegreb, idet man blot skal opfatte behovene som afvigelser fra noget *afledt* normeret.

Med henblik på dette, at vi nu betragter målsætninger (direkte så vel som afledte), hvori der indgår konkrete målforestillinger, som normer på linie med, hvad man ellers anser for normer, erindrer vi om, hvad der blev sagt side 128 i forbindelse med figur 1, fordi der der specielt var tale om konkrete målforestillinger.

Ved alle former for normering, der skaber behovssituationer, kan man sige, at det er væsentligt, at man præcist kan fastlægge målet, det, som normeres, og at man så nøjagtigt som muligt kender den foreliggende situation, som skal »bringes op til« normen. Jo nøjagtigere disse ting kan fastlægges, specielt naturligvis kvantitativt, desto nøjagtigere får man fastlagt det, der er behov *for*, altså det, der skal til for at udligne afvigelsen, mangelen. (Jfr. i øvrigt det af H. A. Murray anførte behovskema i hans »Explorations in Personality«, 1938, chapter II, side 54—55). Den ovenanførte opfattelse af behov som bestemt af normer skulle give gode muligheder for en sikker bestemmelse af behovene, idet vi kan sige, at jo mere vi kan undgå et snævert indefra-synspunkt ved behandlingen af behovsspørgsmålene, desto præcisere synes vi i almindelighed at kunne få fastlagt behovtilstandene og det, der udligner dem.¹⁾ Rent psykologisk set er naturligvis det, vi kunne kalde indefra-normeringerne og de deraf udsprungne behovtilstande, af den allerstørste betydning; men tænker vi på at gøre behovbegrebet mere bredt anvendeligt, er der næppe tvivl om, at et begreb, der er udformet sådan, at det også tillader en udefra-orientering i lighed med den, vi har omtalt, er mere hensigtsmæssigt. Det i dette afsnit foreslåede behovbegreb indbefatter som nævnt det, vi har kaldt indefra- og udefra-synspunktet. Begrebet er nemt at anvende inden for det rent psykologiske, og vi kunne ligefrem sige det umiddelbart oplevelsesmæssiges område, men det lader sig lige så nemt anvende uden for dette specielle område og altså på alle de mange områder, hvor det almindeligvis falder naturligt at anlægge udefra-synspunktet.

¹⁾ Jfr. med henblik på forholdet mellem normer og behov E. S. Russell's »The Directiveness of Organic Activities«, 1945, og ikke mindst Jørg. Jørgensens »Psykologi på biologisk grundlag«, kap. XIII, s. 392 ff.

Som det vil være fremgået, er det først og fremmest normangivelsen eller det mål, der er sat, som bestemmer, hvad behovet er, altså hvor stort og af hvad art det er. Intensiteten af trangene spiller en mere tilbagetrædende rolle, i hvert fald i disse henseender. Intensiteten er et godt mål for presset i retning af handling i overensstemmelse med trangens mål. Derimod er den ofte et mindre godt mål for f. eks. fysiologiske mangelforhold, hvis man vil forsøge at anvende den på denne måde, hvad naturligvis ikke stemmer med den her fremførte anskuelse.